

0.1 Indeksregning

0.1.1 Introduksjon

Innan økonomi er *indeksar* forholdstall som fortel kor mykje størrelsar har forandra seg. For eksempel kosta kroneisen ca 0,75 kr (!) da den blei lansert i 1953, mens den i 2021 kosta ca 27 kr. Forholdet mellom prisen i 1953 og i 2021 er da

$$\frac{\text{pris 2021}}{\text{pris 1953}} = \frac{27}{0,75} = 36$$

I denne sammenhengen er talet 36 ein indeks for prisforskjellen på krones i 1953 og 2021.

0.1.2 Konsumprisindeks og basisår

Konsumprisindeksen (KPI) er ein indeks som skildrar prisnivået på varer og tenester som ein typisk husstand i Norge brukar pengar på i løpet av eit år. Desse varene er

- Matvarer og alkoholfrie drikkevarer
- Alkoholholdige drikkevarer og tobakk
- Klede og skotøy
- Bolig, lys og brensel
- Møblar, hushaldningsartiklar og vedlikehold av innbo
- Helsepleie
- Transport
- Post- og teletenester
- Kultur og fritid
- Utdanning
- Hotell- og restauranttenester
- Andre varer og tenester

For å samanlikne noe må ein alltid ha eit utgangspunkt, og konsumprisindeksen tek utgangspunkt i prisnivået på dei nevnte varene/tenestene i året 2015. 2015 kallast da *basisåret*¹, og i dette året er indeksen satt til 100.

---

¹Kva år som er basisår forandrar seg med tiden. Før 2015 blei basisår var 1998 det.

0.1 Basisår

I eit basisår er verdien til indeksen 100. For konsumprisindeksen er 2015 basisåret.

Tabellen under viser samla KPI for dei 10 siste åra:

År	KPI
2020	112,2
2019	110,8
2018	112,2
2017	105,5
2016	103,6
2015	100
2014	97,9
2013	95,9
2012	93,9
2011	93,3

Tabell 1: Kunsumprisindeksen for åra 2010-2021. Tal henta frå [SSB](#).

Ut ifrå tabellen kan vi for eksempel lese dette:

- Da KPI for 2017 er 105,5, har prisane stege med 5,5% sidan 2015.
- Da KPI i 2011 er 93,3, var prisane 7,7% lavare i 2011 enn i 2015.

0.2 Prosentvis endring frå basisår

$$\text{indeks} - 100 = \text{prosentvis endring fra basisår}$$

Eksempel 1

I juli 2021 var KPI for matvarer 109,4. Hvor mye har prisen på matvarer endret seg sammenlignet med basisåret?

Svar:

$109,4 - 100 = 9,4$. Prisen på matvarer har altså økt med 9,4% sammenlignet med basisåret.

Eksempel 2

I juli 2021 var KPI for sko 98,0. Hvor mye har prisen på sko endret seg sammenlignet med basisåret?

Svar:

$98,0 - 100 = -2$. Prisen på sko har altså blitt redusert med 2% sammenlignet med basisåret.

0.1.3 Kroneverdi

Vi har nemnd at en kroneis kosta 0,75 kr i 1953 og 27 kr i 2021. Når vi ved to tidspunkt må betale *forskjellig* pris på den *same* vara skuldast det ofte at *kroneverdien* har forandra seg; *1 kr i 1957 var meir verd enn 1 kr i 2021*.

Kroneverdien for eit gitt år reknast ut ifrå KPI til basisåret (100):

0.3 Kroneverdi

$$\text{kroneverdi} = \frac{100}{\text{KPI}}$$

Merk: Kroneverdien for basisåret (2015) er 1.

Eksempel 1

KPI i 2012 var 93,9. Rekn ut kroneverdien i 2012.

Svar:

$$\begin{aligned}\text{kroneverdi i 2012} &= \frac{100}{93,9} \\ &\approx 1,06\end{aligned}$$

Dette betyr at 1 kr i 2012 tilsvarar 1,06 kr i basisåret.

Obs!

Ordet *kroneverdi* brukast også når ein samanlikner verdien av 1 kr opp mot verdien av utenlandsk valuta. Kroneverdi ut ifrå eit basisår og kroneverdi ut ifrå ein valuta er ikkje det same.

0.4 Realverdi

Realverdien til en pengesum er kor mykje ein pengesum ville ha vore verd i basisåret.

$$\text{realverdi} = \text{opprinneleg verdi} \cdot \text{kroneverdi}$$

Eksempel

I 1928 var KPI 3,2 og i 2020 var KPI 112,2. Kva hadde størst realverdi, 10 000 kr i 1928 eller 350 000 kr i 2020?

Svar:

Vi har at

$$\text{kroneverdi i 1928} = \frac{100}{3,2}$$

Altså er

$$\begin{aligned}\text{verdien av 10 000 kr fra 1928 i basisår} &= 10\,000 \text{ kr} \cdot \frac{100}{3,2} \\ &= 312\,500 \text{ kr}\end{aligned}$$

Videre er

$$\text{kroneverdi i 2020} = \frac{100}{112,2}$$

Altså er

$$\begin{aligned}\text{verdien av 350 000 kr fra 2020 i basisår} &= 350\,000 \cdot \frac{100}{112,2} \\ &\approx 311\,943 \text{ kr}\end{aligned}$$

Altså var 10 000 kr meir verd i 1928 enn det 350 000 kr var verd i 2020.

0.1.4 Realløn og nominell lønn

Kvor god *råd* vi har avheng av kvor mykje vi tener og kva prisnivået er. Tenk at du hadde ei årsløn på 500 000 kr i både 2020 og i 2019. *Tabell 1* fortell oss da at du hadde du best råd i 2019, fordi da var prisnivået (KPI) lavare enn i 2020.

At prisnivået har blitt høgre er det same som at kroneverdien har blitt lavare. Dette betyr igjen at viss løna di var den same i 2019 og 2020,

er *realverdien* til løna din høgre i 2019 enn i 2020. Den opprinnelege løna og realverdien til løna er så mykje brukt i statistikk at dei har fått egne namn:

0.5 Realløn og nominell løn

Nominell løn er løn mottat eit gitt år.

Realløna er realverdien til den nominelle løna.

Eksempel

I 2016 tente Per 450 000 kr, mens i 2012 tente han 420 000 kr. I 2016 var KPI = 103,6, mens i 2012 var KPI = 93,9. I kven av desse åra hadde Per best råd?

Svar:

For å finne ut kven av åra Per hadde best råd i, sjekkar vi kva år han hadde høgst reallønn¹ (se [Regel 0.4](#)):

$$\begin{aligned}\text{realløn i 2016} &= 450\,000 \cdot \frac{100}{103,6} \text{ kr} \\ &\approx 434\,363 \text{ kr}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{realløn i 2012} &= 420\,000 \cdot \frac{100}{93,9} \\ &\approx 447\,284 \text{ kr}\end{aligned}$$

Reallønna til Per var altså høgst i 2012, derfor hadde han betre råd da enn i 2016.

---

¹KPI-verdiene i utrekninga hentar vi frå *Tabell 1*.

0.6 Verdi som følger indeks

Ein verdi er sagt å ha *fulgt indeks* viss verdi og indeks ved to tidspunkt er like.

$$\frac{\text{verdi ved tidspunkt 1}}{\text{indeks ved tidspunkt 1}} = \frac{\text{verdi ved tidspunkt 2}}{\text{indeks ved tidspunkt 2}}$$

Eksempel 1

Tabellen under viser ei oversikt over prisen registrert i ein butikk på to varer ved to forskjellige tidspunkt.

	2010	2020
sjokolade	11,00 kr	13,40 kr
brus	12,50 kr	19,00 kr

I 2010 var KPI 92,1 og i 2020 var KPI 112,2. Har prisen på nokon av varene fulgt indeks?

Svar:

Vi har at

$$\frac{\text{pris på sjokolade i 2010}}{\text{KPI i 2010}} = \frac{11}{92,1} \approx 0,119$$

$$\frac{\text{pris på sjokolade i 2020}}{\text{KPI i 2020}} = \frac{13,40}{112,1} \approx 0,119$$

Vidare er

$$\frac{\text{pris på brus i 2010}}{\text{KPI i 2010}} = \frac{12,5}{92,1} \approx 0,136$$

$$\frac{\text{pris på brus i 2020}}{\text{KPI i 2020}} = \frac{19}{112,1} \approx 0,169$$

Altså er det rimeleg å seie at prisen for sjokolade har fulgt indeks, mens prisen for brus ikkje har gjort det.

0.2 Lån og sparing

0.2.1 Lån

Nokre gonger har vi ikkje nok pengar til å kjøpe det vi ønsker oss, og må derfor ta opp eit lån frå ein bank. Banken gir oss da ein viss *lånesum* mot at vi betaler tilbake denne, og *renter*, i løpet av ei bestemt tid. Det vanlegaste er at vi undervegs betaler banken det som kallast *terminbeløp*, som på si side består av *avdrag* og renter. Det vi til ei kvar tid skulder banken kallar vi *gjelda*.

Sei at ein bank låner oss 100 000 kr, som da er lånesummen. Lånet skal vere tilbakebetalt i løpet av 5 år, med eitt terminbeløp kvart år, og renta er 10%. Det fins forskjellige måtar å betale tilbake eit lån på, men følgande vil som regel gjelde:

- **Summen av alle avdraga skal tilsvare lånesummen.**

For å gjere det enkelt i vårt eksempel, bestemmer vi oss for å betale tilbake lånet med like avdrag kvart år. Sidan 100 000 kr skal fordelast likt over 5 år, må det årlege avdraget bli $\frac{100\,000}{5}$ kr = 20 000 kr.

- **Det ein betaler i avdrag skal trekkast frå gjelda.**

Startgjelda er 100 000 kr, men det første året betaler vi 20 000 kr i avdrag, og da blir gjelda 100 000 kr – 20 000 kr = 80 000 kr. Det andre året betaler vi nye 20 000 kr, og da blir gjelda 80 000 kr – 20 000 kr = 60 000 kr. Og slik fortset det dei neste tre åra.

- **Renter skal reknast av gjelda.**

Sidan gjelda det første året er 100 000 kr, må vi betale $100\,000 \text{ kr} \cdot 0,1 = 10\,000 \text{ kr}$ i renter. Sidan gjelda det andre året er 80 000 kr må vi betale $80\,000 \text{ kr} \cdot 0,1 = 8\,000 \text{ kr}$ i renter. Og slik fortset det dei neste tre åra.

- **Terminbeløpet er summen av avdraget og rentene.**

Av første og tredje punkt får vi at

	1. år	2. år
Terminbeløp	20 000 kr + 10 000 kr	20 000 kr + 8 000 kr
	=	=
	30 000 kr	28 000 kr

Og slik fortset det dei neste tre åra.

- **Lånet er fullført når gjelda er lik 0 kr og alle renter er betalt.**

Hvis vi har betalt avdrag lik 20 000 kr i 5 år, er gjelda 0 kr. Har vi da betalt alle rentene også, er lånet fullført.

Merk: Du har alltid rett til å betale større avdrag enn det som først er avtalt. Betaler du heile gjelda vil lånet avsluttast så lenge eventuelle renter også er betalt.

Serielån og annuitetslån

To vanlege typer lån er *serielån* og *annuitetslån*. Lånet fra eksempelet vi akkurat har sett på er eit serielån fordi avdraga er like store. Hvis terminbeløpa hadde vore like store, ville det i staden vore eit annuitetslån. Vis lånesum, rente og nedbetalingstid er lik, vil eit serielån alltid medføre minst utgifter totalt sett. For privatpersonar er det likevel veldig populært å velge annuitetslån på grunn av at det er lettare å planlegge økonomien når ein betaler det same beløpet kvar gong.

Kredittkort

Kredittkort er eit betalingskort som er slik at viss du f.eks. bruker kortet for å betale 10 000 kr, så låner du pengane fra banken. Etter ei tid som er avtalt med banken vil den kreve renter av gjelda din. Til kva tid du betaler denne gjelden er delvis opp til deg sjølv, men generelt har kredittkort veldig høge renter, så det luraste er å betale før rentekravet har starta!

0.7 Lån

lånesum	Beløpet vi låner av banken.
gjeld	Det vi til ei kvar tid skulder banken.
rente	Prosentandel av gjeld som skal betalast.
avdrag	Det vi betaler ned på gjelda. Summen av avdraga tilsvarer lånesummen. $\text{ny gjeld} = \text{gammel gjeld} - \text{avdrag}$
renter	$\text{gjeld} \cdot \text{rente}$
terminbeløp	$\text{avdrag} + \text{renter}$
serielån	Lån der avdraga er like store.
annuitetslån	Lån der terminbeløpa er like store.
kredittkort	Betalingskort som opprettar eit lån frå banken.

Eksempel 1

Frå ein bank låner du 300 000 kr med 3% årlig rente. Lånet skal betalast tilbake som eit serielån med 5 årlege terminbeløp.

- a) Kva blir det årlege avdraget?
- b) Kva er gjelda di etter at du har betalt tredje terminbeløp?
- c) Kor mye må du betale i renter ved fjerde terminbeløp?
- d) Kor stort blir det fjerde terminbeløpet?

Svar:

- a) Sidan 300 000 kr skal betalast over 5 år, blir det årlege avdraget

$$\frac{300\,000 \text{ kr}}{5} = 60\,000 \text{ kr}$$

- b) Når tredje terminbeløp er betalt, har du betalt tre avdrag. Det betyr at gjelda di er

$$\begin{aligned} 300\,000 - 60\,000 \cdot 3 &= 300\,000 - 180\,000 \\ &= 120\,000 \end{aligned}$$

Altså 120 000 kr.

- c) Ut ifrå oppgave b) veit vi at gjelda er 120 000 kr når fjerde terminbeløp skal betalast. 3% av gjelda blir da

$$120\,000 \cdot 0,03 = 3\,600$$

Altså 3 600 kr.

- d) Terminbeløpet tilsvarar avdrag pluss renter. Ut ifrå oppgåve a) og c) veit vi da at det fjerde terminbeløpet blir

$$60\,000 \text{ kr} + 3\,600 \text{ kr} = 63\,600 \text{ kr}$$

Eksempel 2

Frå ein bank låner du 100 000 kr med 6,4% årleg rente. Lånet skal betalast tilbake som eit annuitetslån over 5 år, og banken har da rekna ut at terminbeløpet blir 24 000 kr.

Rekn ut avdrag og renter for det første terminbeløpet.

Svar:

Det første året er gjelda 100 000 kr, i renter må du betale 6,4% av denne:

$$100\,000 \cdot 0,064 = 6\,400$$

Altså må du betale 6 400 kr i renter det første året.

Vi har at

$$\text{terminbeløp} = \text{avdrag} + \text{renter}$$

Dermed er

$$\begin{aligned}\text{avdrag} &= \text{terminbeløp} - \text{avdrag} \\ &= 24\,000 - 6\,400 = 17\,600\end{aligned}$$

Altså må du betale 17 600 kr i avdrag det første året.

0.2.2 Sparing; innskuddsrente og forventa avkastning

Innskuddsrente

Vi har sett at vi må betale renter når vi låner pengar av ein bank, men viss vi i staden sett pengar (gjer eit innskudd) i ein bank får vi renter:

0.8 Innskuddsrente

Innskuddsrente er ei prosentvis auke av pengene du har i banken, gjentatt over faste tidsintervall (månedleg, årleg o.l.)

Eksempel 1

Du sett inn 20 000 kr i ein bank som gir 2% årleg sparerente. Kor mykje pengar har du i banken etter 8 år?

Svar:

For å berekne innskuddsrenter kan vi anvende *Regel ??*. Sidan renta er 2%, er vekstfaktoren 1,02. Originalverdien er 20 000 og antall endringar (tiden) er 8:

$$20\,000 \cdot 1,02^8 \approx 23\,433$$

Du har altså ca. 23 433 kr i banken etter 8 år med sparing.

Forventet avkastning

Ein anna måte å spare pengar på, er å investere i eit aksjefond. Da vil ein snakke om *forventa avkastning*:

0.9 Forventa avkastning

Forventa avkastning angir ei *forventa* prosentvis auke av ei investering, gjentatt over faste tidsintervall.

Eksempel 1

Du investerer 15 000 i et aksjefond som forventar 5% årleg avkastning. Kor mykje er investeringa verd etter 8 år ved ei slik avkastning?

Svar:

Også for forventa avkastning kan vi bruke *Regel ??*. Vekstfaktoren er 1,05, originalverdien er 15 000 og antall endringar (tiden) er 8:

$$15\,000 \cdot 1,05^8 \approx 22\,162$$

Etter 8 år er det forventa at investeringa er verd 22 162 kr.

Spare med innskuddsrente eller aksjefond?

Som regel er forventa avkastning på eit aksjefond høgare enn innskuddsrenta du får i en bank, men ulempa er at forventa avkastning ikkje gir nokre garantier. Forventa avkastning oppgir berre auka eksperter antar vil skje. Er du heldig blir auka høgare, er du uheldig blir den lågare, og kan til og med føre til ein *reduksjon* av investeringa din. I verste fall, rett nok i ekstremt sjeldne tilfeller, kan heile investeringa din ende opp med å bli verd 0 kr.

Innskuddsrenten kan også forandre seg noko med tida, men den kan aldri føre til ein reduksjon av investeringen din.

0.3 Skatt

Om du har ei inntekt, må du som regel betale ein del av desse pengane til staten. Desse pengane kallast *skatt* (og nokre gongar *avgift*). Hensikta med skatt er at staten skal ha råd til å gi innbyggerane tilbod som skule, helsetenester og mykje meir. I dag blir skatten i stor grad berekna av datasystem, men det er ditt ansvar å sjekke at berekningane er rette – og da er det viktig å forstå korleis skattesystemet fungerer.

Obs!

I eksamensoppgåver og i virkeligheita vil du fort oppdage at skattesystem er presentert på ein litt anna måte enn i denne boka. Dette er blant anna fordi skattereglane kan forandre seg fra år til år, og i denne boka har vi tatt utgangspunkt i skattereglane for 2018. Det viktigaste er ikkje at du husker spesifikt desse reglene, men at du lærer deg kva som meinast med omgrepa *bruttoløn*, *frådrag*, *skattegrunnlag*, *trygdeavgift* og *nettoløn*.

0.3.1 Bruttolønn, frådrag og skattegrunnlag

Dei fleste må betale 23% av det som kallast *skattegrunnlaget*, som er *bruttolønna* minus *frådrag*. Bruttolønna er lønna du mottok frå arbeidsgiver, mens frådrag kan vere mykje forskjellig. *Personfrådrag* og *minstefrådrag* er noko alle skattebetalerar får, i tillegg kan ein blant anna få frådrag viss ein betaler *fagforeningskontigent* eller har gitt pengar til veldedige føremål.

Skattegrunnlag kalles noen ganger *trekkgrunnlag*.

Fagforeningskontigent er det du betaler for å være med i ei *fagforening*.

0.10 Bruttoløn, frådrag og skattegrunnlag

$$\begin{array}{rcl} & & \text{bruttolønn} \\ - & & \text{frådrag} \\ \hline = & & \text{skattegrunnlag} \end{array}$$

Eksempel

Bruttoløna til Magnus er 500 000 kr. Han får 56 000 kr i personfrådrag 97 600 kr i minstefrådrag, i tillegg betaler han 1 000 kr for årleg medlemskap i fagforeininga *Tekna*.

Kva må Magnus betale hvis han skattar 23% av skattegrunnlaget?

Svar:

Vi startar med å rekne ut skattegrunnlaget, som er bruttoløna minus frådraga:

	500 000	bruttolønn
–	56 000	personfrådrag
–	97 600	minstefrådrag
–	1 000	fagforeningskontigent
=	345 400	skattegrunnlag

0.3.2 Trygdeavgift

Alle lønnsinntakere må også betale *trygdeavgift*. Dette er ei inntekt staten bruker til å dekke [Folketrygda](#). Kva ein må betale i trygdeavgift kjem an på kor gammal du er og kva type inntekt du har, men her skal vi berre bry oss om det ein må betale for løn frå ein arbeidsgiver. Da er trygdeavgifta avhengig av alderen:

0.11 Trygdeavgift

alder	trygdeavgift
17-69 år	8,2 %
under 17 år eller over 69 år	5,1%

Trygdeavgifta skal bereknast av bruttoløna.

Eksempel

Jonas og bestemora hans, Line, har begge 150 000 kr i løn. Jonas er 18 år og Line er 71 år.

a) Kva må Jonas betale i trygdeavgift?

b) Kva må Line betale i trygdeavgift?

Svar:

a) Sidan Jonas er mellom 17 år og 69 år, skal han betale 8,2% trygdeavgift:

$$150\,000 \cdot 0,082 = 12\,300$$

Altså skal Jonas betale 12 300 kr i trygdeavgift. Sidan Line er over 69 år, skal ho betale 5,1% trygdeavgift:

$$150\,000 \cdot 0,051 = 7\,650$$

Altså skal Line betale 7 650 kr i trygdeavgift.

0.3.3 Trinnskatt

Av løna di må du også betale ein viss prosent av forskjellige intervall, dette kallast *trinnskatt*:

0.12 Trinnskatt

	Intervall	Skatt
Trinn 1	169 000 - 237 900 kr	1,4%
Trinn 2	237 900 - 598 050 kr	3,3%
Trinn 3	598 050 - 962 050 kr	12,4%
Trinn 4	Over 962 050 kr	15,4%

Trinnskatt bereknast av bruttoløna.

Eksempel

Hvis du tener 550 000 blir utregningen av trinnskatt slik:

Trinn 1	Da heile løna er over 237 900 kr, må du betale skatt av $(237\,900 - 169\,000)$ kr = 68 900 kr. Skatt for trinn 1 blir da $68\,900 \text{ kr} \cdot 0,014 \approx 965$ kr.
Trinn 2	Da 550 000 kr er over 237 900 kr, men under 598 050 kr, må du betale skatt av $(550\,000 - 237\,900)$ kr = 312 100 kr. Skatt for trinn 2 blir da $312\,100 \text{ kr} \cdot 0,033 \approx 10\,299$ kr.
Totalt	Totalt må du betale $965 \text{ kr} + 10\,299 \text{ kr} = 11\,264$ kr i trinnskatt.

0.3.4 Nettolønn

Det du sit igjen med etter å ha betalt skatt, trygdeavgift og fagforeningskontigent kallast *nettoløna*. Med tanke på dei tre tidlegare delseksjonane kan vi sette opp eit reknestykke som dette:

0.13 Nettoløn

	Bruttoløn
—	Fagforeningskontigent
—	23% skatt
—	Trygdeavgift
—	Trinnskatt
<hr/>	
=	Nettoløn
<hr/>	

Eksempel

Emblas bruttoløn er 550 000 kr. Ho betaler 1500 kr i året for medlemskap i LO (Norges største fagforeining) og har 409 900 kr som skattegrunnlag. Embla er 28 år.

Kva er nettoløna til Embla?

Svar:

	550 000	Bruttoløn
—	1 500	frådrag for fagforening
—	93 127	23% av skattegrunnlaget
—	45 100	8,2% av bruttoløn
—	11 264	Total skatt for trinn 1 og 2
<hr/>		
=	399 009	Nettoløn
<hr/>		

(Den totale trinnskatten har vi henta fra utrekninga i *Eksempel 1* fra *delseksjon 0.3.3.*)

Embla har altså 399 009 kr i nettolønn.

0.4 Budsjett og regnskap

0.4.1 Budsjett

Når ein skal planlegge økonomien sin, kan det vere lurt å sette opp ei oversikt over det ein forventar av inntekter og utgifter. Ei slik oversikt kallast eit *budsjett*. Når ein reknar ut kva inntekter minus utgifter er, finn ein eit *resultat*. Er talet positivt går ein med *overskudd*, er tallet negativt går ein med *underskudd*.

Eksempel

Lisa vil lage ei oversikt over sine månedlege inntekter og utgifter, og kjem fram til dette:

- Ho tek på seg kveldsvakter på ein gamleheim. Av dette forventar ho ca. 4 000 kr i nettolønn.
- Ho bruker ca. 4 500 kr i månaden på mat.
- Ho får 4 360 kr i borteboarstipend.
- Ho bruker ca. 1 200 kr på klede, fritidsaktiviteter o.l.

Sett opp eit månadsbudsjett for Lisa.

Svar:

Inntekter	Budsjett
løn	4 000
Stipend	4 360
<i>Sum</i>	8 360
Utgifter	
Mat	4 500
Klær, fritid o.l.	1 200
<i>Sum</i>	5 700
Resultat	2 660

Budsjettet viser at Lisa forventar 2 660 kr i overskudd.

0.4.2 Regnskap

I eit budsjett fører ein opp *forventa* inntekter og utgifter, mens i eit *regnskap* fører ein opp *faktiske* inntekter og utgifter. Forskjellen mellom budsjett og regnskap kallast *avviket*. For avviket er det vanleg at ein for inntekter og resultat rekner ut 'regnskap – budsjett', mens man for utgifter regner ut *budsjett – regnskap*. Dette fordi vi ønsker positive tall hvis inntektene er større enn forventet, og negative tall hvis utgiftene er større enn forventet.

Eksempel

I eksempelet fra forrige delseksjon (0.4.1) satt vi opp et månedsbudsjett for Lisa. I mars viste det seg at dette ble de faktiske inntektene og utfitene hennes:

- Hun ble så opphengt i å lese om funksjoner at hun ikke fikk jobbet så mye som hun hadde tenkt. Nettoløna ble derfor 3 500 kr.
- Hun brukte 4 200 kr i måneden på mat.
- Hun fikk 4 360 i borteboerstipend.
- I bursdagsgave fikk hun i alt 2 000 kr.
- Hun brukte ca. 3 600 på klær, fritidsaktiviteter o.l.

Sett opp et regnskap for Lisas mars måned.

Svar:

Inntekter	Budsjett	Regnskap	Avvik
løn	4 000	3 500	−500
Stipend	4 360	4 360	0
Bursdagsgave	0	2 000	2 000
<i>Sum</i>	8 360	9 860	2 000
Utgifter			
Mat	4 500	4 200	300
Klær, fritid o.l.	1 200	3 600	−2 400
<i>Sum</i>	5 700	7 800	1 900
Resultat	2 660	2 060	−600

Lisa gikk altså med 2 060 kr i overskudd, men 600 kr mindre enn forventet ut ifra budsjettet.